

ції або довідкових матеріалів для визначення ціни транспортних засобів, рекомендованих "Методикою товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів" [8]. Вартість окремих видів домашнього майна може визначатися на підставі довідки-рахунку (чеку) торгівельної організації (ломбарду) тощо.

Підхід, який ґрунтується на використанні документів, що підтверджують вартість майна, відзначається простотою і є доцільним тільки у випадку коли майно нове. Якщо потенційний страхувальник володіє (користується) майном тривалий час (наприклад, кілька років) вартість, зазначена в документах, не буде відповідати реальній (дійсній) вартості майна, так як в процесі користування воно втрачає свою вартість.

Таким чином, кількісне оцінювання майна має надзвичайно велике значення в процесі оцінки ризику, оскільки, дає можливість розрахувати розмір максимально можливого збитку, який може бути завдано об'єкту страхування, встановити страхову вартість (страхову оцінку) майна, необхідну для визначення страхової суми, а також у разі знищення або пошкодження майна – розмір збитку та страхового відшкодування.

Висновки. Отже, виходячи із проведеного дослідження, оцінку ризику при укладанні договорів страхування майна громадян можна визначити як комплекс заходів щодо виявлення ризику (аналізу об'єкту страхування та встановлення ризикових обставин), відбору ризиків та визначення розміру максимального збитку, які здійснюються для вирішення питання щодо прийняття ризику на страхування і визначення розміру страхової премії.

Для проведення вищезазначеного порядку оцінки ризику страховику доцільно: використовувати письмову

форму подачі страхувальниками-фізичними особами заяви про страхування майна; здійснювати огляд майна, пропонуваного на страхування; розробити конкретні рекомендації для страхувальників-фізичних осіб, орієнтовані на усунення або мінімізацію можливих, негативних наслідків ризику; чітко визначити у правилах страхування майна умови проведення оцінки ризику. Крім того, страхове законодавство, не містить норм щодо оцінки ризику, а тому воно потребує доповнень та уточнень.

Список використаної літератури

1. Страхование: [учебник] / [Ахвледиани Ю.Т., Архипова А.П., Амаглобели Н.Д. и др.]; под ред. В.В.Шахова, Ю.Т.Ахвледиани. – [2-е изд.]. – М.: Юнити-Дана, 2006. – 511 с.
2. Шумелда Я.П. Страхування: [навчальний посібник] / Шумелда Я.П. – [2-е вид.]. – Тернопіль: Джура, 2006. – 296 с.
3. Страховий менеджмент: [підручник] / [Осадець С.С., Мурашко О.В., Фурман В.М. та ін.]; за ред. проф. С.С.Осадця. – К.: КНЕУ, 2011. – 333 с.
4. Страхування: [підручник] / [Осадець С.С., Артюх Т.М., Бабко В.Л. та ін.]; за ред. С.С.Осадця. – [3-те вид.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 599 с.
5. Юлдашев Р.Т. Страховой бизнес: [словарь-справочник] / Юлдашев Р.Т. – М.: Анкил, 2005. – 832 с.
6. Страхові послуги: [підручник] / [Осадець С.С., Артюх Т.М., Гаманькова О.О. та ін.]; за ред. проф. С.С.Осадця і доц. Т.М.Артюх. – К.: КНЕУ, 2007. – 464 с.
7. Закон України "Про внесення змін в Закон України "Про страхування" від 07 березня 1996 № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – N 18. – ст. 78 [із змінами та доповненнями]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
8. Наказ Міністерства юстиції України Фонд державного майна України "Про затвердження Методики товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів" від 24 листопада 2003 N 142/5/2092. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1074-03>

Надійшла до редколегії 12.12.13

Т. Кривошлык, канд. экон. наук, доц.
КНЕУ имени Вадима Гетьмана, Киев

ОСОБЕННОСТИ ОЦЕНКИ РИСКА ПРИ ЗАКЛЮЧЕНИИ ДОГОВОРОВ СТРАХОВАНИЯ ИМУЩЕСТВА ГРАЖДАН

В статье исследованы практические аспекты проведения оценки риска в страховании имущества граждан. Определено ее содержание и место в андеррайтинговой деятельности страховой компании. Раскрыты особенности этапов оценки рисков при заключении договоров страхования имущества граждан.

Ключевые слова: оценка риска; страхование имущества граждан; андеррайтинг; отбор рисков; количественная оценка риска.

T. Kryvoshlyk, PhD in Economics, Associate Professor
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv

THE FEATURES OF RISK ASSESSMENT AT THE CONCLUSION OF THE INDIVIDUAL PROPERTY INSURANCE POLICIES

The article reveals the essence of risk assessment in contracting individual insurance as well as its place in underwriting business of the insurance company. It is stated that the mechanism of assessment in contracting certain individual property insurance is to include the following stages; identification of risks, selection of risks and quantitative risk assessment. At the stage of identifying risk in contracting individual property insurance it is suggested the following steps; identification of insurance objects and disclosure of all circumstances involving risk that are relevant to these objects and which will be considered in determining payment for insurance.

Keywords: risk assessment; individual property insurance; underwriting; risk selection; quantitative risk assessment.

УДК 368029
JELG22

В. Веретнов, ст. викл.
КНЕУ імені Вадима Гетьмана, Київ

КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ЦЕДЕНТОМ ОБЛІГАТОРНОГО ПЕРЕСТРАХУВАЛЬНОГО ПОКРИТТЯ ПО ДОГОВОРУ ЕКСЦЕДЕНТУ ЗБИТКУ

На вибір цедентом оптимального перестраховального покриття впливають зовнішні, внутрішні, об'єктивні, суб'єктивні чинники. Обґрунтовано передумови доречності, а також переваги та недоліки застосування облігаторного, непропорційного перестраховання. Виокремлено критерії вибору перестраховального захисту за облігаторним договором ексцеденту збитку. Використання зазначених критеріїв дозволяє не тільки оптимізувати перестраховальний захист, але і забезпечити баланс інтересів в довготермінових відносинах цедента і перестраховика.

Ключові слова: договір ексцеденту збитку; непропорційне перестраховання.

Постановка проблеми. Ринок міжнародного перестраховання на відміну від внутрішнього, все активніше використовує непропорційне перестраховання, зокрема

облігаторні договори ексцеденту збитку. Спонукає до цього необхідність покриття великих та катастрофічних ризиків, які страховик прийнявши на себе, прагне розді-

лити зі перестраховиком. Водночас, облігаторний договір ексцеденту сум, є більш зрозумілим в разі довгострокового співробітництва цедента і перестраховика з визначеними лімітами, пропорціями, пріоритетами, та відсотком комісійної винагороди, яка є відображенням успішності, тобто прийнятного рівня збитковості проходження договорів. З позиції розвитку непропорційного перестрахування, цедент не завжди усвідомлює переваги і недоліки пропорційного і непропорційного покриття і зазвичай керується власним досвідом, рекомендаціями перестраховика, перестраховального брокера, не маючи власних критеріїв щодо вибору перестраховального захисту за облігаторним договором ексцеденту збитку. Отже, потреба виокремити критерії, що обумовлюють необхідність та доцільність вибору цедентом облігаторного договору ексцеденту збитку виявляється актуальним завданням для страхової компанії, що прагне до оптимізації власного перестраховального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми наукового обґрунтування оптимізації перестраховального захисту досліджувала значна кількість вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: В.Д.Базилевич, О.П.Артамонов, Г.В. Гришин, Є.Б. Ємельянова, С.С. Осадець, Д.С. Маруженко, Є.М. Ніколаєв, А.В. Фадєєва, К.П.Файфер, К.Геразевол, К.Клейн.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Однак подальшого розгляду та узагальнення потребують визначення критеріїв вибору перестраховального захисту на непропорційній основі, зокрема за облігаторним договором ексцеденту збитку з позиції найбільш ефективного його застосування.

Мета статті. Метою дослідження є виокремлення низки критеріїв, які обумовляють релевантний вибір цедента перестраховального захисту на базі облігаторного договору ексцеденту збитку, що безперечно сприятиме довгострокову балансу інтересів – страхувальника, страховика та перестраховика.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація принципу страхування диверсифікації ризиків страхових портфельів цедентів в просторі і часі передбачає техніко-економічне обґрунтування їх збалансованості. Достатня збалансованість страхового портфелю цедента, при цьому дозволяє мінімізувати витрати на перестрахування або зовсім відмовитись від нього. Водночас, існуюча конкуренція та помірний попит на страхові послуги не дозволяє проводити страховику бажану селекцію однорідних та однакових за розмірами ризиків, що слугувало б передумовою для можливої відмови від перестрахування [1, с.16].

Більшість вітчизняних і зарубіжних науковців до головних причин, що спонукають страховиків звертатися до перестрахування відносять наступні.

Джерелами додаткового фінансування і забезпечення прийнятих страхових зобов'язань можуть бути або власні кошти капіталу та вільних резервів, або залучені, або перестрахування. Достатньо часто перестрахування на певному етапі розвитку страховика виявляється зрозумілим і доступним інструментом для вирішення певних управлінських проблем. Це і зростання рентабельності власного капіталу, і підвищення показника фактичної маржі платоспроможності, і скорочення управлінських витрат.

Як інструмент ризик-менеджменту, перестрахування для страховика знижує андеррайтингові ризики, пов'язані з відхиленням обсягів фактичної шкоди від очікуваної через їх кумуляцію при настанні природних, антропогенних і техногенних катастроф, а також помилками при розрахунках тарифів чи оцінці страхових резервів.

Стабілізація фінансового результату страхової діяльності цедента шляхом формування збалансованого страхового портфелю, а також захист від небезпечних коливань збитковості, наприклад за допомогою облігаторного договору ексцеденту збитковості.

Перестраховик або перестраховальний брокер надає цеденту додатковий сервіс. Зокрема, доступ до інформації перестраховика, його статистичних баз даних, сприяє розробці та виводу на ринок нових страхових продуктів, підбір і навчання фахівців, інвестиційні пропозиції.

Високий кредитний рейтинг перестраховика є запорукою виконання ним своїх зобов'язань перед цедентом і знижує ризик відмови у виплаті перестраховального відшкодування [2, с.32].

Наведені вище причини актуальні для розвинутих зарубіжних ринків, в тому числі непропорційного перестрахування, можуть викликати на вітчизняному страховому ринку хибне відношення до перестрахування, як своєрідної "панацеї" в рішенні основних фінансово-страхових проблем цедента. Західні професійні перестраховики іноді відмовляють у виплаті перестраховального відшкодування, деякі з них вбачають невідгидний для себе сьогодні надання перестраховальних послуг вітчизняним цедентам і як наслідок уходять з ринку.

Інколи перестраховик разом з цедентом припускаються прикрих помилок в оцінці максимального можливого збитку, що призводить до значного підвищення рівню збитків [3, с.11]. На наш погляд, причина помилок з оцінками максимально можливого збитку криється у відсутності єдиного встановленого правила щодо його розрахунку.

Потенційні можливості перестраховального захисту для цедента зазвичай складаються з комбінації форм і методів перестраховального покриття, зокрема облігаторних, факультативних, пропорційних і не пропорційних. Які в свою чергу представлені низкою договорів: факультативних – пропорційного кватного, непропорційного на базі ексцеденту збитку, облігаторних – пропорційного кватного, ексцеденту сум та непропорційного на базі ексцеденту збитку, ексцеденту збитковості.

Поділ факультативного та облігаторного перестраховального покриття обумовлений особливостями відповідних ризиків. Якщо факультативне перестраховальне покриття налаштовано на захист певних індивідуальних, не стандартних ризиків, що не потрапляють під облігаторне перестраховальне покриття, то останнє навпаки фокусує свою увагу на масових, стандартних ризиках. Головна істотна відмінність, при цьому, це вірогідність прийняття ризику. Якщо при факультативному покритті ризику мають місце попередня андеррайтингова оцінка і попередній акцепт на укладання угоди про його покриття з обох сторін, тобто можлива і відмова з будь якої сторони, то при облігаторному, заздалегідь аналізується профіль ризику, рівень збитковості, перспективи її зміни, прописуються усі ризики, що приймаються, в яких лімітах, з якими виключеннями із покриття, і відмова від перечачи ризику можлива лише за спеціальним застереженням в договорі.

Серед критеріїв, за якими цеденти вибирають облігаторне перестраховальне покриття, зокрема за договором ексцеденту збитку виокремлюють зовнішні і внутрішні, об'єктивні і суб'єктивні. Одним із зовнішнім критеріїв є географія можливого придбання перестраховального покриття. При жорсткій фазі міжнародного ринку перестрахування тарифи професійних перестраховиків значно зростають, при м'якій навпаки зменшуються. Для вітчизняного страховика існують потенційно три альтернативи розміщення ризиків. Найбільш приваблива, проте не завжди доступна це ринки перестрахуван-

ня дальнього зарубіжжя Європи, Америки. При неможливості, або невідповідності цієї альтернативи, цедент може розмістити ризики в країнах СНД, Белорусії, Росії, Казахстані або перестраховувати на вітчизняному ринку. Вітчизняні страховики з іноземним капіталом, класичні страхові компанії, що входять до перших дев'яносто компаній ринку загального страхування на відміну від кептивних страховиків мають можливість використовувати всі три альтернативи перестрахування своїх ризиків.

Другим зовнішнім критерієм вибору перестраховального захисту на базі облігаторного ексцеденту збитку на думку науковців є оцінка ключових параметрів перестраховика. Це і досвід роботи на ринку, зокрема в класі бізнесу, що потребує покриття, обсяг власного капіталу і страхових резервів, структура активів, обсяг збору премій, рівень виплат, фінансовий результат, асортимент та якість запропонованих послуг, професіоналізм менеджменту взагалі та зокрема того, що займається перестрахуванням, наявність і умови облігаторних договорів з відповідними ємностями, партнери перестраховики, в тому числі, щодо ретроцесії, конкретні умови запропонованих перестраховальних операцій [4, с.81]. Погоджуючись з наведеним переліком, слід зазначити, що водночас вітчизняним цедентом замість співпраці з західними професіональними перестраховиками, в яких працюють зазвичай співвітчизники, простіше працювати з російським перестраховиком чи вітчизняним страховиком, що має бруто ємність західного перестраховика.

До внутрішніх критеріїв вибору перестраховального захисту за облігаторним договором ексцеденту збитку аналіз збалансованості портфелю певного класу страхового бізнесу і порівняння ефективності пропорційного і непропорційного покриття. З позиції цедента ці критерії можуть носити суб'єктивний і об'єктивний характер. Суб'єктивний критерій означає, що вибір робить безпосередньо страховик, який користується настановами андеррайтингової політики менеджменту чи власника страхової компанії та його домагань. Об'єктивний критерій означає, що аналіз профілю ризику робить або перестраховик, або перестраховальний брокер.

Отже, страхова компанія намагаючись збалансувати свій страховий портфель складає профіль ризику, наприклад зі страхування авто каско та вдається до його аналізу. Іноді, вже на цьому етапі переговорів щодо укладання облігаторного договору ексцеденту збитку здійснюється технічна допомога з боку професійного перестраховика. Практика найстарішого перестраховика "Кельнського перестраховального товариства", зараз це перестраховальна група "GenRe", унаочнює користь алгоритмів і методик аналізу профілю ризиків авто каско, що дозволяє виявити особливості та оптимальність перестраховального захисту на пропорційній чи непропорційній основі.

При цьому, використовується база даних спеціальні таблиці профілю ризику, профілю збитків, аналізуються найбільші збитки протягом останніх 5 років, які потім трансформуються в спеціальні графіки і діаграми, які є основою для формування конкретних умов облігаторного договору ексцеденту збитку. Ці умови стосуються визначення пріоритету цедента та ліміту відповідальності перестраховика, кількості, лімітів та ціни відновлення, агрегатної франшизи. Водночас, для оптимізації перестраховального захисту слід розглянути три альтернативи за облігаторними договорами: пропорційне покриття, непропорційне покриття та їх поєднання [5, с. 70]. Так, погоджуємось, що вибір перестраховального захисту страхового портфелю за допомогою одного з трьох видів облігаторних покриттів (пропорційного, непропорційного,

компресії), а якщо знадобиться і з факультативним непропорційним покриттям виглядає більш доцільним.

Науковці сфери перестрахування наголошують на перевагах непропорційного перестрахування над пропорційним. Зокрема, непропорційні облігаторні договори працюють без бордеро, як наслідок обсяг бухгалтерських операцій менше, також менший обсяг премії передається перестраховику, крім того, перестраховальна премія встановлюється на весь період дії договору і сплачується в розстрочку і тому можливо оцінити витрати на перестрахування заздалегідь [6, с.18]. Погоджуючись з ними, до зазначених переваг слід додати можливість комбінованого непропорційного перестраховального покриття за договором ексцеденту збитку за ризиком і за подією по декількох видах страхування.

Водночас, загальні переваги для перестраховальника по квотному облігаторному договору перестрахування, величина власного утримання відповідає його фінансовим можливостям, більш висока комісія порівняно з ексцедентом сумм, розрахунки по премії з перестраховиком здійснюються після отримання її від страхувальника. Для перестраховика перевага при цьому, це сподівання на більш збалансований портфель порівняно зі ексцедентом сум чи ексцедентом збитку і відповідно прибуток по таких вище, ніж по договору ексцеденту сум [7, с.18].

На відміну від квотного договору, облігаторний договір ексцеденту сум має такі переваги для цедента як можливість за рахунок фіксованого власного утримання залишати собі невеликі ризики і відповідно більше премії. Недолік цього договору для перестраховальника виявляється у високих адміністративних витратах, оскільки необхідно розподілити відповідальність по кожному полісу або ризику. При цьому для перестраховика існує три ступені збалансованості облігаторного договору ексцеденту сум, яке відображає співвідношення ліміту договору: 1:1 – прийнятна збалансованість; 1:10 – ідеальна збалансованість; 10 : 1 – критична збалансованість.

Найбільш значущим критерієм вибору цедентом перестраховального захисту за облігаторним договором ексцеденту збитку є страховий інтерес, що проявляється в зниженні андеррайтингового ризику за допомогою перестрахування [8, с.13].

Погоджуємось, андеррайтинговий ризик цеденту потрібно оцінювати та намагатись знижувати його через перестрахування з найвигіднішими умовами. Разом з тим, наша думка співпадає з більшістю науковців, що по деяким видам страхування, наприклад, морське, авіаційне страхування, яким притаманні катастрофічні ризики, необхідно перестраховувати на базі катастрофічного ексцеденту збитку [9, с.21].

Внутрішні фактори, що впливають на вибір варіанту облігаторного покриття впроваджуємо дослідити на двох прикладах, двох страхових портфелях – масовому виду авто каско і по не масовому виду – вантажний портфель. Збалансованим вважають такий портфель, збір премій по якому достатній, щоб розрахуватися по зобов'язаннях, виходячи з історичної збитковості даного портфелю.

Для портфелю авто каско з невисокими страховими сумами з середньою збитковістю від 50 до 80% збір перестраховальної премії повинен перевищувати максимальну лінію по ризику в 100разів. Наприклад, страховик має в портфелі авто каско такі максимальні лінії – 40% низько бюджетних автомобілів вартістю -\$10000, 50 % середньо бюджетних автомобілів вартістю -\$25000 і 10% коштовних автомобілів вартістю -\$100000. Тоді, загальний збір премії повинен при цьому скласти $10000 \times 100 + 25000 \times 100 + 100000 \times 100 = \$12500000$, а збір премії з врахуванням питомої ваги виду автомобіля в портфелі складе $10000 \times 100 \times 40\% +$

$25000 \times 100 \times 50\% + 100000 \times 100 \times 10\% = 400000 + 1250000 + 1000000 = \$2650000$

Для вантажного портфелю, як не масового виду страхування потрібно вводити корегуючі коефіцієнти до питомої ваги категорії вантажів в портфелі до 10% – к х4, 10-30% – к х3, більше 30% – к х2, більше 60% – к х1,5.

Вантажний страховий портфель складається з таких максимальних ліній – товарів народного споживання 60% – \$300000, будівельні матеріали 30% – \$500000, з медтехніки 10% – \$300000. По немасовому виду страхування необхідний збір премії повинен дорівнювати максимальній лінії по категорії в нашому випадку вантажу помноженого на відповідний коефіцієнт. Тоді, збір премії складе – $300000 \times 60\% \times 1,5 + 500000 \times 30\% \times 3 + 300000 \times 10\% \times 3 = 270000 + 450000 + 900000 = \$620000$.

Як свідчить вітчизняна страхова практика, якщо страховий портфель з низькою критичною масою, високою та не прогнозованою збитковістю – то потрібно намагатись захистити його облігаторним договором ексцеденту сум. Якщо страховий вантажний портфель незбалансований, проте збитковість нижче 60% – то ліпше за все буде комбінований захист облігаторним покриттям за договором ексцеденту сум та договором ексцеденту збитку. Якщо ж страховий портфель авто каско прагне к балансу, збитковість нижче 50% і в основному за рахунок рідких збитків, що не перевищують 30% від розміру максимальної лінії, то доцільно обрати перестраховальний захист за облігаторним договором ексцеденту збитку.

Отримання досвіду цедентами від вітчизняних професійних перестраховиків на нашому ринку в зв'язку з тривалою фінансовою кризою призупинено. Але напрацьований досвід класичних страховиків, якісна система андерайтингу пропонують облігаторні нетто і брутто ємності на непропорційній основі з автострахування каско, страхування вантажів карго, страхування майна, страхування технічних ризиків. Наприклад, один з вітчизняних страховиків має пропозицію на ринку – перестраховальну програму зі страхування майна фізичних і юридичних осіб на базі договору ексцеденту збитку з такими параметрами:

- брутто ємність – 180000000грн
- нетто ємність – 3000000грн.

Перестраховики:

PartnerRe (Швейцарія) Рейтинг AAS&P, лідер, частка в договорі – 45%;

SCOR (Франція) Рейтинг A S&P, частка в договорі – 40%;

Російське перестраховальне товариство (Росія) Рейтинг B AMBEST, частка в договорі – 15%.

Водночас, разом з існуючими перевагами облігаторного договору ексцеденту збитку, слід відмітити певні недоліки. Один з недоліків є ризик, за яким достеменно невідомо як буде розвиватися страховий портфель цедента, і потрібно вносити депозитну премію, яка якщо не до отримано загальний плановий обсяг премії, залишається перестраховику. Другий можливий недолік є недостатнє обґрунтування кількості відновлень, та застосування до них адекватної ринковим умовам ціни.

В. Веретнов, ст. препод.
КНЕУ імени Вадима Гетьмана, Київ

КРИТЕРИИ ВЫБОРА ЦЕДЕНТОМ ОБЛИГАТОРНОГО ПЕРЕСТРАХОВОЧНОГО ПОКРЫТИЯ ПО ДОГОВОРУ ЭКСЦЕДЕНТА УБЫТКА

Оптимальное перестраховочное покрытие, выбираемое цедентом, подвержено влиянию ряда внутренних, внешних, объективных, субъективных факторов. Преимущества и недостатки облигаторного, непропорционального перестрахования обуславливают целесообразность его применения. Выделенные критерии выбора перестраховочной защиты по облигаторному договору эсцедента убытка. Использование данных критериев позволяет, не только оптимизировать перестраховочную защиту, но и обеспечивать баланс интересов в долгосрочных отношениях цедента и перестраховщика.

Ключевые слова: договор эсцедента убытка; непропорциональное перестрахование.

Свідомий вибір цедентом облігаторного договору ексцеденту збитку окрім критеріїв доцільності ефективності, якості, надійності, оптимального співвідношення ціни та якості надання перестраховальної послуги на непропорційній основі, передбачає критерій збалансованого правового договірної забезпечення інтересів сторін в угоді. Кожна страхова компанія має індивідуальні особливості, це страховий портфель з певною динамікою розвитку і структурою по видам страхування. Особливістю вітчизняного перестрахового ринку що стає на заваді вибору облігаторного договору ексцеденту збитку є використання принципу взаємності, тобто два страховика зазвичай на основі договору ексцеденту сум перестраховують один одного.

Досить складним порівняно з пропорційним облігаторним договором ексцеденту сум є розрахунок технічної ціни, яка здійснюється методом екстраполяції, сценарним методом, і може істотно відрізнятись у цедента і перестраховика, як через різні прогнози щодо розвитку збитковості страхового портфелю, так і застосування різних підходів до розрахунків. Проте, як свідчить міжнародна практика перестраховання, після визначення технічної ціни сторонами відбуваються переговори по ринковій ціні з відповідним обсягом покриття. В наслідок цього вступають в силу професійні підходи в переконанні надати знижку за минулу беззбитковість.

Висновки. Універсальної і ідеальної моделі критеріїв вибору облігаторного покриття по договору ексцеденту збитку в наслідок індивідуальних особливостей кожного страховика на практиці досягти неможливо. Водночас, аналіз існуючої міжнародної і вітчизняної практики непропорційного перестраховання механізмів взаємодії дозволяє виокремити найбільш значущі критерії для оптимізації перестраховального захисту цедента. Отже, критерії вибору облігаторного договору ексцеденту збитку передбачають доцільність, ефективність, оптимальне співвідношення ціни та якості, надійність, яка зараз здебільшого підтверджується міжнародним кредитним рейтингом перестраховика.

Список використаної літератури

1. Bugman C. Proportional and non-proportional reinsurance. – Copyright 1997 – Swiss Reinsurance Company, – Vol. 86. – P. 15-23.
2. Daykin C.d., Penikanten T, Pesonen M. Practical Risk Theory for Actuaries. Chapman and Hall. London. 1996. 136 p.
3. Estimated Total Insured Losses At \$12-25 Billion USD For M9 Tohok U Pacific off shore event 16 march 2011. – P.12-18.
4. Gerathewohl K. Reinsurance Principles and Practice, Volume 2, – 1982. – 184 p.
5. Grishin G., Pierce B. Bringing the curtain down...and not before time. Insurance in the Eastern Europe. London, 2003. – P.67-72.
6. Hergesell M. Efficiency of Reinsurance as a Corporate Risk Management Tool – report CEO ZAO Allianz of Third Moscow Reinsurance Conference – 29-30.03.07. – P.15-19.
7. Klein Chris. Looking for a Premium. Reinsurance Credit Risk and Bond Default Rates. // London: Benfield Industry Analysis and Research. – 2004. – February. – P.16-20.
8. Kuhn M., Hallen G. Non proportional reinsurance and obligatory treaties – Caution: faulty design, Swiss Re Publishing, 2000. – P.9-14.
9. Global Reinsurance sick and tired of natural catastrophes // The Insurer # 2 march 2007. – P.20-23.

Надійшла до редколегії 12.12.13

V. Veretnov, senior teacher insurance department
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv

CRITERIA FOR SELECTION OF THE REINSURANCE COVERAGE FOR EXCESS OF LOSS TREATY

Optimal reinsurance coverage, selected by the cedent, influenced by a number of internal, external, objective and subjective factors. Their accounting or ignoring depends on the individual conditions of the insurer, knowledge of the specific risk profiles of professional experience and decision-makers about the forms and methods of reinsurance coverage. Justified the selection criteria of reinsurance protection for the treaty excess of loss. Using these criteria makes it possible not only to optimize the reinsurance protection, but also to ensure a balance of interests in the long-term relationship of the cedent company and the reinsurer. The article also provides examples of how classes of insurance is advisable to use the obligatory contract portfolio sexcess of loss.

Key words: treaty; excess of loss; non-proportional reinsurance.

УДК 368.1
JEL G 22

А. Шолойко, канд. екон. наук, ст. наук. співроб., асист.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА СВІТОВИЙ АСПЕКТИ

Розглянуто ключові показники розвитку страхового ринку України та зарубіжних країн в докризовий, кризовий і посткризовий періоди. Виявлено основні вітчизняні та світові тенденції, здійснено прогноз та надано пропозиції щодо напрямів удосконалення функціонування вітчизняного страхового ринку.

Ключові слова: страхування; страховий ринок; страхові компанії, страхувальники.

Постановка проблеми. Страховий ринок України через посилення інтеграційних процесів, об'єднання капіталів, перестраховання виявляється значно пов'язаним зі страховими ринками інших країн та складовими фінансового ринку як на національному, так і на міжнародному рівнях. Тому останнім часом досить ускладненим є уникнення негативного впливу кризових явищ у світі, зокрема йдеться про світову фінансову економічну кризу 2008-2009 рр. У зв'язку з цим актуальним є виявлення та порівняння основних вітчизняних і світових тенденцій розвитку страхових ринків до, під час та після виникнення даної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку страхового ринку в докризовий період, період фінансової кризи та посткризовий період значну увагу приділили такі вітчизняні та зарубіжні вчені як: В.Д. Базилевич, О.О. Гаманкова, О.М. Залетов, О.В. Козьменко, С.С. Осадець, Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, К.Є. Турбіна, Т.А. Федорова, В.М. Фурман, В.В. Шахов, Р.Т. Юлдашев та інші.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Враховуючи науковий доробок зазначених вчених, за-

лишається актуальним визначення та співставлення рівня розвитку страхового ринку України порівняно з іншими країнами у відповідні періоди для надання пропозицій щодо напрямів удосконалення функціонування вітчизняного страхового ринку.

Мета статті полягає у визначенні заходів та перспективних напрямів виходу страхового ринку України на якісно новий рівень функціонування на основі виявлення основних вітчизняних та світових тенденцій розвитку страхового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначаючи тенденції розвитку страхового ринку України та інших країн на сучасному етапі, важливим є з'ясування того, чи вийшли значення основних показників на докризовий рівень.

Важливо зазначити, що світова фінансова економічна криза безпосередньо вплинула на активність діяльності страхових компаній. Так, після 2008 року включно протягом чотирьох років з ринку пішло 66 страхових компаній, з них: 56 ризикових і 10 компаній зі страхування життя (рис. 1).

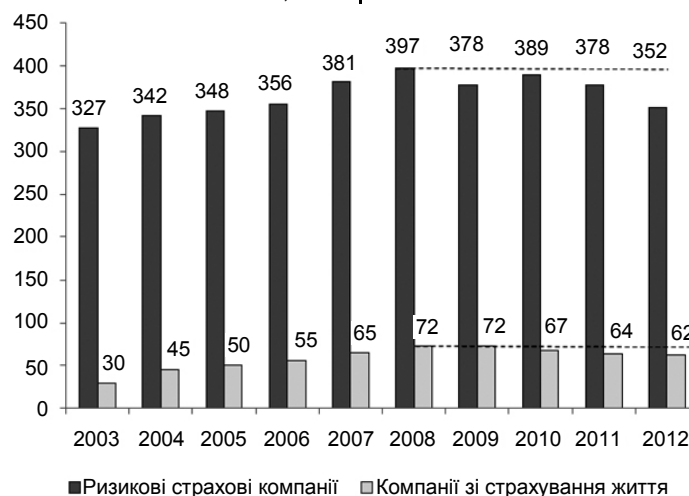

Рис. 1. Динаміка кількості страхових компаній за 2003–2012 рр.

*Джерело: складено на основі [1].

Як показано на рис. 1, до 2008 року включно кількість страхових компаній поступово зростала. З одного боку дану тенденцію можна було б вважати позитивною, як прояв конкуренції. Однак з іншого боку при ви-

значенні коефіцієнту ринкової концентрації було з'ясовано, що протягом останніх років як у сфері ризикового страхування майже незмінною залишається значна частина ринку, яка належить першим 50 страховикам